

## GABIŲ IR TALENTINGŲ VAIKŲ UGDYMO METODINĖS REKOMENDACIJOS

### IŽANGA

Gabių vaikų atpažinimo problema – šiuo metu viena iš aktualiausių pedagoginių ir psichologinių problemų. Dabar vis dažniau sutariama, kad gabumai – tai ne tik aukšti intelektiniai gebėjimai, bet ir sugebėjimas spręsti problemas bei kūrybiškumas. Gabumams bei jų raiškai didelį poveikį daro daugybė vidinių (fizinės ir asmenybės savybės, motyvacija, savikontrolė ir t. t.) bei išorinių (aplinka, ugdymo galimybės, įvykiai ir t. t.) veiksniai.

**Gabus vaikas turi būti atpažįstamas** ne todėl, kad jį pavadintume „gabi“, bet **todėl, kad jis gautų geresnį, jo poreikius atitinkantį ugdymą.**

Mokytojai ir tėvai dėmesį turi atkreipti į tai, kad gabūs vaikai – tai ne tik sėkmingai besimokantys, kuriuos pastebi kiekvienas. Gabūs vaikai gali turėti ir mokymosi sunkumų ar kitų sutrikimų – tai susiję su žemu savęs vertinimu, mokymosi motyvacijos trūkumu, netinkamu tėvų elgesiu, emociniais konfliktais, sveikatos problemomis ir pan.

Gabaus vaiko nereikia painioti su labai darbščiu ir stropiu vaiku.

Gabūs vaikai atsiskleidžia tada, kai ugdymo programos turinys atitinka jo asmeninius interesus ir reikalauja pastangų, kai mokymosi procesas atitinka individualų jo mokymosi stilių (<http://www.linguanet-europa.org/plus/lt/ways/styles.jsp>).

### REKOMENDACIJŲ PASKIRTIS

1. Skriaudžių pagrindinės mokyklos Gabių ir talentingų vaikų ugdymo metodinės rekomendacijos (toliau Rekomendacijos) parengtos vadovaujantis ŠMM 2009-01-19 įsakymu Nr. ISAK-105 patvirtinta „Gabių ir talentingų vaikų ugdymo programa“.
2. Rekomendacijose vartojamos sąvokos atitinka „Gabių ir talentingų vaikų ugdymo programoje“ vartojamas sąvokas.
3. Rekomendacijos apibrėžia gabių ir talentingų vaikų sąvokos sampratą, bendruosius gabių vaikų požymius, gabių vaikų identifikavimo metodus ir metodines rekomendacijas.
4. Ugdydami gabius ir talentingus mokinius, šiomis Rekomendacijomis turi vadovautis visi Skriaudžių pagrindinės mokyklos mokytojai, su jomis turi būti supažindinti gabūs ir talentingi mokiniai bei jų tėvai.

### GABIŲ IR TALENTINGŲ VAIKŲ SĄVOKOS SAMPRATA

**Gabūs vaikai** – tai vaikai, galintys efektyviai įgyti žinių ir mokėjimų; juos pritaikyti naujoms problemoms spręsti; sparčiai mokytis iš patirties. Jų intelektinių gebėjimų lygis yra labai aukštas. Turėdami šiuos intelektinius gebėjimus gabūs vaikai lenkia arba pajėgūs pralenkti panašios patirties ir aplinkos bendraamžius savo vienos ar kelių mokslo sričių akademiniams pasiekimais. Šiems vaikams būdingas aukštas kūrybiškumo lygis.

**Talentingi vaikai** – tai vaikai, turintys gebėjimų, kurie pasireiškia vienos ar kelių meno, mokslo ar sporto sričių pasiekimais.

### BENDRIEJI GABIŲ VAIKŲ POŽYMIAI

Mokytojai, tėvai turi atkreipti dėmesį ar jų ugdytinis, vaikas pasižymi šiais požymiais. Gabus vaikas:

- Pasižymi smalsumu, aktyviu domėjimusi jį supančiu pasauliu;
- Turi daug žinių įvairiomis temomis;

- Išmoksta lengvai ir greitai, pagrindinių dalykų mokosi geriau ir greičiau nei dauguma jo bendraamžių;
- Pasižymi gerais skaitymo įgūdžiais, skaityti išmoksta dar ikimokykliniame amžiuje;
- Sklandžiai reiškia mintis žodžiu ir raštu;
- Turi gerą atmintį, įsimena lengvai ir greitai;
- Nemėgsta mokytis atmintinai;
- Žodynas platesnis ir turtingesnis nei bendraamžių;
- Lengvai ir greitai atranda ryšius, rodos, tarp visai nesusijusių dalykų;
- Sutelktai domisi kai kuriomis mokslo sritimis;
- Mėgsta kurti, išrasti, turi daug idėjų, ypatingai, savo domėjimosi srityje;
- Greitai randa problemų sprendimo būdus;
- Turi lakią ir turtingą vaizduotę;
- Vienus mokomuosius dalykus mėgsta labiau nei kitus;
- Pastabus, greitai pamato prieštaravimus;
- Savo klausimais kartais glumina mokytojus ir tėvus;
- Energingas;
- Noriai imasi naujų užduočių;
- Savanoriškai daugiau laiko skiria užduotims, kai jos susijusios su jį dominančiais dalykais;
- Užbaigia pradėtą darbą;
- Atkaklus, ryžtingai siekia tikslo, nenuleidžia rankų susidūręs su kliūtimi;
- Išitraukęs į užduotį praranda laiko nuovoką;
- Prisiverčia dirbti ir be išorinio pastiprinimo ar vadovavimo;
- Labiau mėgsta dirbti vienas nei grupėje;
- Kelia didesnius reikalavimus sau ir kitiems;
- Turi gerą humoro jausmą;
- Diskusijose turi savo nuomonę;
- Bendraamžiams kartais gali atrodyti keistas;
- Noriai imasi vadovauti, gali koordinuoti grupės veiklą;
- Daugiau bendrauja su vyresniais mokiniais ar suaugusiais, nei su savo bendraamžiais.

## **GABIŲ VAIKŲ IDENTIFIKAVIMO METODAI**

Labiausiai paplitę gabių vaikų identifikavimo metodai yra šie:

- IQ nustatymas (atliekant grupinius ar individualius testus);
- Standartizuotų žinių testų rezultatai;
- Mokytojų nuomonė;
- Tėvų nuomonė;
- Bendraamžių nuomonė;
- Pačių pretendentų nuomonė (savęs vertinimas);
- Mokinio veiklos bei jos rezultatų analizė.

**Gabus vaikas turi būti atitinkamai ugdomas.**

## **METODINĖS REKOMENDACIJOS**

Mokytojams, dirbantiems su gabiais mokiniais rekomenduojama:

- Nustatyti mokinio mokymosi stilių ir atsižvelgti į jį dirbant su gabiu ir talentingu vaiku;
- Diferencijuoti ir individualizuoti ugdymo procesą suteikiant galimybę (gabiems vaikams nepatinka standartinės užduotys);

- Kūrybiškai taikyti įvairius mokymo (-si) būdus (darbas bibliotekoje, įvairūs tyrimai, mokinys – mokytojas ir pan.);
- Norėti padėti gabiam ir talentingam vaikui atsiskleisti ir pasiekti gerų rezultatų;
- Skatinti mokinius dalyvauti olimpiadose, konkursuose, festivaliuose, varžybose ir pan.;
- Skleisti mokiniams informaciją apie galimybę tobulėti dalyvaujant Nacionalinės mokinių akademijos veikloje (plačiau [www.nmakademija.lt](http://www.nmakademija.lt));
- Siekti aukšto mokinių pasiekimų lygio ne tik teikiant žinias, bet ir ugdant bendruosius gebėjimus, kompetencijas bei pasirengimą mokytis visą gyvenimą;
- Talentingus vaikus ugdyti panaudojant neformaliojo ugdymo teikiamas galimybes;
- Inicijuoti ir rašyti projektus, skirtus gabių vaikų ir jaunimo ugdymui;
- Įvairiomis formomis (seminarai, kursai, konferencijos, savišvieta, dalinimasis gerąja patirtimi ir t. t.) tobulinti darbo su gabiais vaikais ugdymo kompetenciją;
- Gabiems ir talentingiems vaikams suteikti galimybę pasirinkti mokytis specializuotose ugdymo įstaigose (muzikos ir meno mokyklose, Kauno technologijos universiteto gimnazijoje, Kauno apskrities Juozo Naujalio muzikos ir Kauno apskrities dailės gimnazijose, Nacionalinėje Mikalojaus Konstantino Čiurlionio menų mokykloje, Vilniaus licėjaus Tarptautinio bakalaureato programoje);
- Mokyklos administracija, atsižvelgdama į ugdymo plano teikiamas galimybes, sudaro sąlygas gabiems mokiniams pagal gebėjimus ir polinkius riktis dalykų modulius.

---

## **Kaip ugdyti gabius mokinius? Rekomendacijos mokytojams**

**Kas yra gabus mokinys?** Visi vaikai turi galių ir tam tikrų gebėjimų, tačiau jie nevedinami „gabiais“ tikrąja šio žodžio prasme. Gabių mokinių dalis priklauso nuo naudojamo gabumų apibrėžimo. Pagal skirtingus apibrėžimus, gabiais galima laikyti nuo 1 iki 20 procentų mokinių.

**Kaip atpažinti gabų mokinį?** Gabūs vaikai yra aktyvūs, smalsūs, atkaklūs, dėmesingi, pasižymi lakia vaizduote, kūrybingumu. Šie vaikai anksčiau pasiekia raidos etapus. Gabieji labiau linkę varžytis, būti nepriklausomi, mėgsta individualią veiklą. Jų mokymosi greitis didesnis nei kitų jų amžiaus vaikų. Gabūs vaikai jautresni kitų žmonių emocijoms, pasižymi padidintu kritiškumu sau. Svarbu žinoti, kad gabus vaikas nebūtinai yra aukštų pasiekimų mokinys. Klasėje tarp maištaujančių mokinių gali slėptis ir gabieji, nerealizavę savo gebėjimų.

### **Kaip gabiam vaikui padėti išnaudoti savo gabumus?**

1. **Skirkite darbus, kuriems atlikti reikia daug pastangų.** Tik turintis veiklos vaikas noriai lankys mokyklą ir tobulės. Gabus vaikas, nerealizavęs savo gabumų, gali susidaryti neigiamą nuomonę apie mokytojus ir mokyklą, prarasti motyvaciją.

- 2. Individualizuokite užduotis.** Paprastai klasėje yra įvairaus lygio mokinių. Pasistenkite, kad silpnesnieji turėtų galimybę patirti pasisekimo džiaugsmą, o stiprieji nenuobodžiautų pamokų metu. Vienas iš būdų prisitaikyti prie skirtingų lygių mokinių yra visiems duoti pagrindines užduotis, o gabiesiems, atlikusiems pagrindines užduotis, paskirti sudėtingesnių papildomų užduočių.
- 3. Sudarykite galimybes rinktis.** Pateikite keletą skirtingų užduočių, iš kurių mokinys galėtų išsirinkti patraukliausią. Taip mokinys jaus, kad buvo atsižvelgta į jo interesus, noriai atliks savo pasirinktą užduotį. Mokinio jausmas, kad jo nuomonė svarbi, padidins motyvaciją mokytis.
- 4. Nuolat kelkite iššūkius, paskatinkite.** Gali atrodyti, kad gabiems mokiniams puikiai sekasi mokytis savarankiškai ir kad jie turi kuo užsiimti. Talento specialiai nepuoselėjant mokinys dažniausiai nepasieks to lygio, kurio galima tikėtis, atsižvelgiant į jo galimybes. Nuobodžiaujantis ir gabumų neatskleidžiantis mokinys gali pradėti maištauti. Tad padėkite vaikui patenkinti jo intelektualinius poreikius. Skirkite naujas, vis sudėtingesnes užduotis ir stebėkite, kaip atsiskleidžia vaiko talentas.



Parengta remiantis doc. S. Girdzijauskienės paskaitomis apie gabius vaikus.

Parengė *Vilniaus universiteto psichologijos*  
*4 kurso studentė praktikantė Monika Gerdauskaitė.*